

23

CONCINA
Theologiae
Christiana
. 1. 2. ⁸³

BX1751
.C61
1768
V.1-2
c.1



1080044466

THEOLOGIA
CHRISTIANA
DOGMATICO-MORALIS.



BIBLIOTECA PUBLICA DEL ESTADO

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE NUEVO LEON
CAPILLA ALFONSINA BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

Rollos 12 MICROFILMADO 6/12/82

THEOLOGIA
CHRISTIANA
DOGMATICO-MORALIS



FONDO D. BIBLIOTECA PUBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEON

192753
132753

UNIVERSIDAD AUTONOMA DEL ESTADO DE NUEVO LEON
BIBLIOTECA AUTONOMA DEL ESTADO DE NUEVO LEON
MICROFILMADO

THEOLOGIA
CHRISTIANA
DOGMATICO-MORALIS
AUCTORE

F. DANIELE CONCINA

ORDINIS PRÆDICATORUM.

EDITIO NOVISSIMA.

TOMUS PRIMUS
IN DECA LOGUM.

ACCEDIT DE VITA ET STUDIIS AUCTORIS COMMENTARIUS
HISTORICUS NUNC PRIMUM LOCUPLETATUS.



46458

ROMÆ, MDCCLXVIII.
SUPERIORUM PERMISSU.

PROSTANT VENALES VENETIIS
APUD SIMONEM OCCHI
CUM PRIVILEGIO EXCELLENTISSIMI SENATUS.

THEOLOGIA
CHRISTIANA
DOGMATICO-MORALIS
AUCTORE

F. DANIELE CONCINA

Patiemur ne igitur extingui, aut opprimi veritatem? Ego vero libentius vel sub hoc onere defecerim.... Cur desperemus veritatem ipsam contra fallacem captiosamque facundiam, sua propria vi & claritate valituram? Illi quidem sese patronos veritatis profiteri solent. Sed quis potest eam defendere quam non didicit; aut illustrare apud alios quam ipse non novit? Magnum videor polliceri; sed caelesti opus est munere, ut nobis facultas ac tempus ad proposita persequenda tribuatur. Quod si vita est optanda sapienti, profecto nullam aliam ob causam vivere optaverim quam ut aliquid efficiam quod vita dignum sit, & quod utilitatem legentibus, etsi non ad eloquentiam, quia tenuis in nobis facundiae rivus est, ad vivendum tamen afferat, quod est maxime necessarium. Quo profecto, satis me vixisse arbitror, & officium hominis implevisse, si labor meus aliquos homines ab erroribus liberatos, ad iter caeleste direxerit.

LACTANTIUS *de Opificio hominis cap. XXI.*



ROMAE MDCCLXXIII
SUPERIORUM PERMISSU
PROSTANT VENETAES VENETIIS
AD P. SIMONEM GOCCHI
CUM PRIVILEGIO EXCELLENTISSIMI SENATUS

(V)

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO

BENEDICTO XIV. P. O. M.



F. DANIELE CONCINA O. P.
FELICITATEM.



Pius istud ut SANCTITATI TUAE inscriberem, atque consecrarem, pra multis, impulerunt causa duae, quarum haec princeps est, quod TU ingenies ad illud aggrediendum perficiendamque animos mihi feceris, & pro eo quo erga sacrarum litterarum cultum zelo flagras, etiam persuaseris. Neque enim TIBI sat

Conc. Theol. Tom. I.

est

est una manu tenere gladium, quo bis impeditis temporibus, inter tot
 fuentes procellas, Principatus TUI illeso iura, tranquillam pacem, re-
 rum opulentiam conserves; altera manu fringere calamum, quo universam
 Ecclesiam Sapientie TUÆ a Deo concredidit illustres, doceres, & ab
 erroribus studeas vindicare: intra hæc, inquam, confinia, tametsi latissi-
 ma, decere casta molimina TUA baudquaquam voluisti; sed ultra pro-
 gressus, utpote strenuus sacre militiæ Moderator & Dux, ceteros, ut
 TUA, a longe saltem, vestigia premant, TUAQUE imitentur, quoad
 eorum ferti conditio, exempla virtutum, qua voce, qua doctissimis Epi-
 stolis, allicis, hortaris, & adiectis stimulis perurgere non intermitis.
 Quid quod arma etiam, & quidem utraque parte acutissima, quibus bel-
 lum Domini præliemur, porrigere nobis abundantissime peregis? Quem quip-
 pe laet, magna illa TUA auro cedroque digna volumina iam pridem
 edita, quæque in dies repetitis elegantissimis typis prodeunt, amplum esse
 armamentarium, unde & sacrorum Canonum studiosi viri Ecclesiasticæ
 Disciplina documenta, & rei theologicæ Professores divine scientiæ
 referata arcana hauriant? Quantum egomet ex Operibus TUIS profecerim,
 & quam frequenter in hac, quam TIBI inscribo, Christiana
 Theologia resonet Nomen TUUM immortale; quam copiosa sint testi-
 monia ex Libris TUIS decepta, quibus & meos confirmo senten-
 tias, & aliorum refello errores, qui legent, intelligent. Sileo doctis-
 simas lucubrations quas inter gravissimas apostolicæ sollicitudinis curas
 & molestissima negotia, emittere ad evangelici gregis TUI instructio-
 nem non cessas. At silere nequaquam valeo etætas in celeberrimis Aca-
 demiis Cathedras, e quibus eruditæ vixi doctrinam TUAM publice
 interpretantur, & docent. Quantum hoc ad Nominis TUI dignita-
 tem æternamque gloria famam conferat, illud est argumento, quod
 vix mortalium aliquis similem hæcenus assecutus honorem fuerit, ut
 felices invidentiæ, & simulatis tela ita feliciter sis prætergressus, ut
 vitam agens conspicere aperta Gymnasia, institutas Cathedras, de-
 lectos Professores, qui suam traderent propugnarentque doctrinam, me-
 rueris.

Hæc omnia uni TIBI BENEDICTE SAPIENTISSIME,
 reservata erant, quæ TE, præter expectationem, & quodlibet aliud
 cogitantem ad hunc Pontificatum exulere. Non me fugit, vix hæc a-
 pud seram posteritatem fidem inveniura; quin plures existimabant, me
 illorum more loqui qui in Operum dedicatione assentari Mæcenatibus con-
 suecunt. At, ne in hanc adduci suspicionem queant, pandamus fas
 est splendidissimam illam præ ceteris virtutem quæ TIBI ad hanc præ-
 cellam dignitatem viam aperuit. Patebit vero hæc cuiquamque memoria
 repenti, fundamentum primum cui hæc Deus superstruxit Apostolicam
 Cathedram, non aliud nisi veritatem esse. Veritas illam excitavit,
 veritate illa fiat, veritate pugnas. Quandoquidem Christus IESU
 regante: Quem dicunt homines esse Filium hominis? ceteris silenti-
 bus, Petrus clamavit: Tu es Christus Filius Dei vivi. Et continuo
 au-

audite Petrus meruit. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super
 hæc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Hanc TU veritatis viam a
 primis annis tam firmo arripuisti animo, ut nullum paritum studium
 fore in tot voluminibus componendis, sive in Promotoris fidei manere
 per viginti annorum intervallum obeundo, sicutum aliquem facere TI-
 BI potuerit. Non obsecundantis fortunæ illicitum, neque adversan-
 tis tenebrosus aspectus, non æmuloꝝ hostiumve timor, non pro-
 grediendi ad maiora cupiditas, non amittendarum dignitatum pericu-
 lum, TE ab asserenda veritate, & ab innocentia vindicanda ab-
 ducere unquam valuerunt. Immo inter ipsa verum discrimina, pro-
 culcatis humanis rationibus, contemptisque mundana prudentiæ consi-
 liis, quæ silentium & dissimulationem suggererant, in arenam, occasione
 data, prodisti Patronus veritatis invrepidus, quo miseris & calamitosos
 sublevaré, oppressos erigere & consolari, improbosque deterere posses.
 Sileo exempla multa, & quidem egregia, quæ TE Petri Apostolorum
 Principis strenuum imitatore, eiusque in confessa veritate vestigiis insti-
 tentem referunt. Qui hanc TUAM invidiam fortitudinem, quæ verum
 humanarum præstigia contempnisti, ut veritatem in tuo collocares, serio
 meditabuntur, tum intelligent, tantum me a visio tibi velicandi abes-
 se dum Pontificatus TUI aliqua perstringo factiova, quin potius me fa-
 cultate destitutum cognoscent qua celebrare pro meritis præconia TUA va-
 leam.

Et ecce, BENEDICTE INVICTISSIME, causam alteram mi-
 nifestatam, cur mea magnopere interisti hanc quam adornari Chri-
 stianam Theologiam, tuo supremo Throno sistere protegendam. Quam
 promptum validumque auxilium sperare a TE, supra omnium verum
 vicissitudines erecto, & in altissimo dignitatis fastigio constituto,
 illa non debet; si ita comparatus a natura es, ut iam tum de-
 presso innocentie patrocinium suscepisti, cum in privata sorte pos-
 tus dimicabas? Quid plura? Si iam inde usque sensis validissi-
 mum Patrocinii TUI præsidium, cum primum hanc Apostolicam Ca-
 thedræ quam felicissime moderaris, occupasti. Ut TE Orbis Ca-
 tholicus Pontificis ymnium adoravit, confessim Constitutiones duas
 sapientia, eruditione, cumulatæque prudentiæ festas spectavit, qui-
 bus divinus Christianæ Religionis cultus ab Indorum superstitione
 purgatus resplendet, plaudentibus omnibus, vel ipsi Novatoribus, nedum
 Catholicis. Vidit collapsam ieiuniorum disciplinam instauratam, castitatem
 a molliori doctrina assertam, iustitiam a fenore vindicatam. Vidit Patriar-
 chæ Maronitarum in Romano sædere confœderatum, Episcopum Augustinum
 in sacrarum imaginum cultu instructum, & cetera plurima, quæ ego in E-
 pistolis, quibus duo alia opera SANCTITATI TUÆ inscripsi, susus
 enarravi.

Verum quamquam magna illa sunt quæ ad Religionem amplificandam,
 moveque informandos hæcenus peregristi, quæque plures illustrare Pon-
 tificatus valent; maiora tamen alicubi a BENEDICTO XIV. expectat
 di-

divina Theologia, cuius ego vulnera aliqua alius infligta patefaciam; non sane in alium finem, nisi ut inde constet præfati TUI imperiendi necessitas summa. Dicam itaque, elapsam iam seculam cum dimidio & amplius esse ex quo Christiana morum Doctrina pravavum opinivum impetiam, & atrocissimas persecutiones iustinet a novo illo opinandi modo quem ALEXANDER VII. decessor TUUS, cum evangelica simplicitate sanctorumque Ecclesie Patrum doctrina hostiliter pugnaverat declaravit, quemque ingentem corruptelam, ultimaque clades Reipublice Christiane parivum prædixit, si fideles eundem pro conscientiarum norma sequerentur. Sequuntur vero illum non minus constantissimè quam libentissimè. Fluit & refuit, & quidem cursu rapido, per universum Cæsariæ Theologie corpus modus iste, nullumque pene est membrum cui mortalia vulnera non infligat: nullus vastissime Scientie tractatus illesus evasit. Non iura scripta modo pervertit, sed insculptam etiam in mentibus hominum a natura legem magna in parte obliteravit. Quid, si sigillatim quæ invexit adversus iustitiam, sobrietatem, pudicitiam, sinceramque fidem, omneque virtutes cum theologicis, tum morales; si quæ pro beneferendis ludis, obsequiis, periviis, & vitis ceteris, aut iis quæ ad manifesta flagitia inducunt, inaudita paradoxa referentem? Vix veritas est adeo luculenta, vix doctrina adeo inconcussa, cuius modus iste sub simulatione & specie benignitatis, candorem non denigret, obliuereque splendorem. Verum enim vero licet depresso innocenti coram clementissimo Augustissimoque innocentie Patrono BENEDICTO XIV. senium vocis exvultere, & granditer audenti animo inclamare. Nihil ferme est tam laxum, nihil tam nefarium, nihil tam turpe, ne dicam impium, quod ut pium, ut bonum, ut sanctum depingi mirifico vage & nullis terminis circumscriptis probabilitatis penicillo non queat. Hoc matorem omnium caput, hic pestiferus fons, unde animarum funestissimum exitum manat, ut post ALEXANDRUM VII. & VEN. INNOCENTIIUM XI. restatur universus Gallicanus Clerus. læcet Evangelium Christi, BEATISSIME PONTIFEX, silent Ecclesie Patres, Conciliorum Canones, & Apostolicæ Sedis Diplomata cavillatoriis interpretamentis obsidentur, & arroduntur; squallet, amissio colore optimo, & deformata facie, scientiarum Regina in pluvium voluminibus. Constantem videmus Theologiam ex mundi oblectamentis & Evangelii mandatis mixtam, ad politicas boni & æqui regulas, atque ad morum & voluntatum varietatem accommodatissimam. Inventa est via tertia media, nec omnino lata & spatiosa, ut evitetur manifestus horror, & conscientie laceratus quadamtenus supprimantur; nec ullo modo arcta & angusta, ut delicatioribus hominum illecebris indulgeatur, ut mundus & Evangelium in unam coeant societatem, & aspera in vias planas convertantur. Via ista media, quoniam exquisitis opinionum coloribus depicta, plures fortassis in oculum detrudit animas quam extrema spatiosa. Hæc enim aperte, illa ex insidiis

scilicet stragem inducit. Si qui forent qui iusto altius hæc a me exaggerari misissent, legant Dialogum ipsis non ita pridem in lucem editum, in quo percelebris vir * Hæresim & Casuisticam nonnullorum, veluti foretes duas colloquentes, & super claudibus Ecclesie insidiis decerentes, inducit. Sub terribili horridoque apparatu scelera, discordias, cruenta bella, tumultus, perduelliones, impietatem, discissa Regna, humani sanguinis crudelissimam effusionem, incendia, quæ in Religionem, in Fidem Christianam intulit soror Hæresis, & flammam quas in dies aliquot aut novi, aut renovati erroris vento perflant, eloquentia uberrate refert. Nihilominus palmam adiudicat forori Casuisticæ, quod hæc sine tumultu, sine strepitu, sine clamore, immo cum ingenti populorum, & magnatum favore & plausu, lenocinante suavi benignitate, plus morum corruptione quam illa fidei perversione Christi Regno nocuerit. Quid quod Patres uno ore testantur; aules quodammodo hæretes esse; contra vero nunquam demonem adversus Christi Ecclesiam servire immanius, fure perniciosius, quam cum invia eiusdem sinum sub prudentis indulgentie larva, & pacis obtentu opiniones innovat eo moribus noxiores, quo humanitati benigniores? Et ecce in pace amaritudo mea amarissima; quoniam ex morum corruptela hæretes omnes eruperunt. Quid quod Heterodoxi ipsi, Lutherani & Calviniani, novarum opinionum potentia ab hoc recensito modo parva, Romanæ Ecclesie adscribere ovantes, & insultantes non cessant? Illa doctrina, inquam, est alicuius Ecclesie propria quæ in eadem Ecclesia communis est. Docent autem Casuistæ (resumunt illi) doctrinam quam benignam vocant, suis consecratis ornatum communem esse inter Ecclesie Romanæ Doctores; quam propositionem adductis testimoniis evincunt. Ecclesie ergo Romanæ propria est. Quod Sopsina sane insidiosissimum penitus ego bocce in opere labefactavi, a quo tamen nunquam euclari mollioris doctrine fontes poterant nisi ea quæ hactenus obfirmate defensionarum, profus impromptu & detestentur.

Verum tam longe abesse videntur ut ab incæptis pedem referant, quin & contrario pro hoc opinandi modo, & sententiis quæ inde proficiuntur, veluti pro aris & focis belligerant, & eos qui hæc veneficam corruptelam radicem averruncare nituntur, qua libellis famosis, qua doli mellito sermone rectis proscribere, & in hæresis etiam suspicionem adducere exquisita arte conantur. Quilibet istius Theologie tractatus in fronte præfert cum propositionibus ab hac Sancta Sede proscriptionis, tum alias plurimas proscribendas ex libris celebriorum Moralistarum deceptas. Et hæc sunt crimina ob quæ adversarii clamant obnubilari hinc splendorem suum, denigrari famam, imminui penes populos existimationem, inutilique fieri in vena Domini ministros. Quæ ut præcaverant mala, occidi homines istos, nedum calumniis proferri posse, docent Theologi nonnulli; & eam cruentam

doctrinam publicis typis evulgare baudquaquam reformidaverunt. Adeo horrenda monstra erumpunt hoc illuminatissimo seculo, in quo omnium eruditiorum, vel ipsorum Ecclesie Patrum, opera ad severiorem criticen exiguntur, indicantur naevi, castigantur errata, quin ullus reclamet. Et cum ad criticen & evangelicam legem amissim Moralistarum doctrinas, e quibus unicum eterne salutis nostrae negotium pendet, revocamus, continuo maledicti, Calumniantes, Tutoristae, Rigoristae, Iansenistae traducimur, ac si ad nimii vigoris extremum vergeat aetas nostra. Tum solum excitantur turbae, & clamores cum in Casuistas criticen exercemus. Aut verum est in istorum libris menda quae proscribenda denuntiamus, repeteri? aut secus. Si secundum, palinodiam spondemus. Si primum, cur lamentantur?

Habes nunc; **BENEDICTE SAPIENTISSIME**, expositam malorum causam. Porro Theologia Christiana hoc a TE implorat auxilium, ut iniusta sibi vulnera, denigratam famam, obscuratamque castissime tuae veritatis splendorem reparare pro ea qua vales suprema potestate non dedigneris. Id autem efficacissime a TE praestitum iri credunt doctissimique viri, si propositiones plurimas ex variis Moralistarum libris collectas, tanquam eiusdem divinae Theologiae veritati & sanctitati infestas perniciosasque merita censura, prout summae TUAE Providentiae visum fuerit, confixeris atque damnaveris. Huc Operis istius dedicatio, huc vota mea unice pertinent. Et hoc est praeclarum illud facinus quod innumera alia heretica TUA coronare gesta debet, atque gloriae TUAE complementum imponere. Hoc a TE expectant suspirantque & Catholici omnes sanioris doctrinae assertores, & vel ipsi Heterodoxi doctores, qui suscipiunt magnaque in pretio habent Sapienciam TUAM, & has Casuistarum opinioniones sibi scandale esse, clamare & impropere non desinunt. Idque in causa fuit, cur ego tanta libertate aures fuerim deformatam Ecclisae faciem TIBI representare; ut scilicet istorum ora obstruerem, intelligerentque Novatores isti, recentia commenta nonnullis Casuistis tribuenda esse, secus huic Apostolice Sedi, quae nihil prius habet quam errores omnes, sive fidei sive morum integritati adversos, exterminare. Decessores TUI, **ALEXANDER VI.** Ven. **INNOCENTIUS XI.** **ALEXANDER VIII.** tres & quadraginta supra centum propositiones proscriptas, pluresque in aliud opportunum tempus damnandas distulerunt. Innumeras post mediis amplius seculi intervallum evulgarunt Moralista iuniores, quin & ipsas proscriptas lepidis distinctivulis vanisque commentis, de more censuris subducere & damnationis vim elevare studioissime ausi sunt. Tantam pravaram opinionum congeriem auferri & grassari Deus permisi, donec **PONTIFEX** sederet **BENEDICTUS XIV.** qui profunda doctrina, rara eruditione, diuturna experientia, magnaque solertia ornatus, in illas omnes anatema tandem pronuntiatas tempore hoc magnopere opportuno, quo, truculentissimo bello extincto, universa Europa tranquilla pace fruatur. Accedit, nihil Christianarum omnium Ecclesiarum redintegranda concordia magis conducere, quam Mora-

lem doctrinam ad suam pristinum splendorem revocatam. Comperit omnibus est, Lutherana ceterisque Heresiaribus ex nonnullorum Conciliarum atque Theologorum doctrinis, Romanae Ecclesiae disciplina baudquaquam consentaneis, nefariae secessionis praetextum arripuisse. Exultabant isti plus iusto exteriora quaedam pietatis exercitia, ceremonialiaque amplificabant ultra Christianae prudentiae metas, neglecta interea evangelica doctrina, solidaque morum reformatione. Hinc, querebantur Tridentinis Patribus, unde nam ista haeresum monstra erupissent? Ex corrupta morum disciplina, reposuit splendidissimum illius Concilii iubar & ornamentum, **Bartholomaeus de Moribus** Archiepiscopus **Braccarensis**, quem Sanctorum fastis adscribendum, TE curante, certi speramus. His impedimentis, quae, sicut descendendi ansam praebere, ita regressui obstitunt, sublatis, omnia fere ad hanc exoptatissimam reconciliationem conspirare, TE felicissime regnante, videntur. Siquidem tam alta **SANCTITATIS TUAE** apud ipsos Protestantium doctores, prudentioresque existimatio viget, ut vix elapsa secula Pontificatum habuerint sacro fœderi instaurando firmandoque opportuniorem. TE quippe illi ipsi luculentissimis praeconiis publicis typis editis, rei litterariae & pulcherrime eruditionis **STATOREM** & **FAVOREM** (*) concelebrant. Per TE auream aetatem universo eruditio Orbis infusum iri ovinantur. O faustissimum **BENEDICTI XIV.** Apostolatum, tam fulgentissimis triumphis usquequaque coruscantem, si haec etiam ad universalis laetitiae cumulum omnium Ecclesiarum renovata confederatio accedat. Quod si minus pro votis successerit, omnes saltem fatebuntur, hoc esse facinus tam Magno, tam Sapienti **PONTIFICI** audendum.

Age porro, **SANCTISSIME PATER**, innocentiae & veritatis vindex accerere, & post plurimas quas haecenus promulgasti, emitte tandem solemnem **CONSTITUTIONEM**, Sapienciae, & Cathedra TUA dignamque, proscriptis laxis opinionibus, ad suum primæque splendorem, & naturam maiestatem resurgat Christiana Theologia. Et continuo, quemadmodum nunc operata sunt gymnasia, e quibus TUA Sacrorum Rituum doctrina, qua colendi & discernendi Sancti sint, publice traditur, sic tum Theologica **LAMBERTINIANA CATHEDRA** erigetur, hunc in finem destinata, ut proscriptae ab hac Sancta Sede sententiae vero in sensu exponantur; ut Summorum Pontificum Constitutiones quae improbant superstitiones ritus in divinum cultum invecos; ut doctrina sana, qua homines evadere sancti, aeternamque comparare felicitatem valeant; ut denique haec omnia adversus capiosa paradoxa illorum qui extenuare damnatas haereses, circumvenire Pontificas Constitutiones, eludere Divinas Leges solent, defendantur & vindicentur. Suscipe, **SANCTISSIME PONTIFEX**, ea quae soles humanitate incredibili, hoc, tametsi exiguum, grati animi, & observantiae erga TE mea testimonium. Nec enim observarem, & ma-

gna

gna quibus me ornasti beneficia gratiam TIBI rependere acceptiorem valeo,
 quam aliquid laboris mei opus, in publicam Ecclesie utilitatem elucubratum,
 Maiestati TUÆ offerre, atque demisso animo, ut præsto, consecrare. Arden-
 tissimis interim precibus a Deo Optimo Maximo implorare non cessabo ut TE,
 PATER BEATISSIME, per longam annorum seriem sospitem atque super-
 stitem ad communem absolutamque Ecclesie universæ felicitatem, ad Reipubli-
 cæ literariæ splendorem, ad oppressorum innocentum levamen & consolationem
 ser ves, Et Pedibus TUIS sacratissimis provolutus, eosdem humillime exo-
 sculor.



DIONYSII SANDELLII

PATAVINI

D E

DANIELIS CONCINÆ

VITA ET SCRIPTIS

COMMENTARIUS.

EDITIO ALTERA,

EMENDATA ET AUCTA.

Hic invidiæ fines virtute reliquit

Humanumque modum.

Cl. Claud. de Laud. Stilic. Lib. III

REVERENDISSIMO DOCTISSIMOQUE VIRO
D. BENEDICTO SAVOLDO
 PATRICIO BRIXIANO
 AC ABBATI PRÆSTANTISSIMO
 EX ORDINE CANONICORUM REGULARI LATERANENSUM

COMMENTARII AUCTOR
 FELICITATEM.



Esse ac sapienter, PRÆSUL PRÆCLARISSIME, communi quodam consensu Scriptorum stabilitum decretumque est, ut qui Opus abs se confectum publicam in lucem acri emittere, is Patronum adfiscat sibi moribus doctrinaque clarissimum, in quo & firmum adversus obrectatores præstidium nanciscatur, & eidem splendidis auspiciis insignisque conciliet dignitatem. Eo quidem cum quovis publicum experturus iudicium indigeat, a me tamen Opus invidia plenum aggresso, valde implorandus querendusque fuit, ceu qui
 (a . 2) per-

perpetuam sine orationem habiturus de DANIELE CONCINA, qui est gravissimos habueris laudatores, plurimos tamen eosque acerrimos adversarios est nactus, quemadmodum sepe magnis viris evenitae quotidie conspicimus. At vero quam ego ipse conque, ac resisti non injuria possim, incidisse me feliciter in ea tempora, quibus non dicam virtutum, sed nec ipsa mortuorum facta sine periculo iam laudari possunt, habeo tamen nunc ipse me conoler; obrigisse nempe meo Operi Te Patronum ac vindicem, qui literis moribusque spectabilis, atque cunctis egregia viris probatissimus & ipsi decus ingens afferre, & importunas vacitatum que velas p' s'is comprimere. Ut enim exordiar a generis claritate, quam arbitria hominum supra ceteros quasi corporis animique dotes extulere, iam quanto perere, Mæcenas clarissime, si sanguine illustis, ac Avorum imaginibus clarus, quivis agnoscat. Non ite ego sum qui possim, nec fortasse etiam si possem velim, præclara quotquot facinora Gentis Tuæ, atque decora vel percensere, vel indicare. Annalium memoria compertissimum est Familiam SAVOLDO inter vetustiores Brinzie, Cænonanorum Principis urbis, profapias censei, Viroque domi, bellique clarissimos extulisse. Manet fama nunquam sane moritura Josephi SAVOLDO, qui in exercitu FERDINANDI MARIÆ, Bavarie Electoris ac Ducis, constantia fide, animique magnitudine maxime inclavit, atque ab eodem Principe inter Aulicos Consiliarios cooptatus, a LEOPOLDO demum Romanorum Imperatore Sacri Constantiniani Ordinis insigniis, atque equestri dignitate ornatus auctusque fuit XXX. Junii Anni MDCLVI. Hujus præclara facinora, virtutesque amulatus ejus germanus frater LAURENTIUS Imperatori eadem ita se probavit, ut collata fratri dignitate tum se quoque ornari, tum eandem ad ceteros Familie consecutorum Nepotes, ac posteris extendi, ac promanare obtinuerit verbis honorificentissimis, regioque diplomate ab eodem Imperatore LEOPOLDO Viennæ in Austria subscripto die XI. mensis Julii Anni MDCLXXII. atque ab incluta, ac plane immortalis VENETORUM REPUBLICA gratissime excepto. Recolebat enim memoria Imperator summus non tam Laurentii SAVOLDO virtutem, quam ejus Familie merita in Regiam Domum. FERDINANDUS enim Hungariae Bohemique Rex IV., ejusdem LEOPOLDI frater una cum ANNA MARIA Hispaniarum Regina, ac postremo etiam Augusta Imperatrix MARGARITA Hispaniarum infans, ac LEOPOLDI exim uxor, Brixiam transeuntes a SAVOLDO tum Patria Deputati ingenii decore, atque devotione excepti sunt. Hanc porro dignitatem inter equestres Ordines clarissimam, egregie modo gestas, ac tuetur Eques ornatissimus Joseph SAVOLDO, Germanus Tui frater, qui præclaris obitibus magistratibus, muneribusque gravissimis Patrie Civibusque civit cariissimus. Sed æquum baud fuerit in Familie tue laudibus immorari. Ornentur Avorum meritis, titulisque, qui tanquam nudæ coniculae alio plumas surripere debent, unde ornati procedant; his Tu baudquaquam indiger, Præsul clarissime, qui purioribus ornamentis, virtute nimirum & ingenio partis, ita abundas, distulit, atque corsesas, ut non tam modus tibi in tanta copia querendas sit, quam summo opere laborandum, ut orationem meam ad modicam Tui, moderationemque submitram, ne aliquid imprudens excidat, quod au-

res tue seve vix possint. Ex quo enim celeberrimo Canoniorum Regularium Lateranensium Ordini nomen dedisti, tanta cum laude humanas, divinasque literas pro eleganti ingenio arripuisti, ut eisdem Superiorum imperio in clarissimis Gymnasia Vicetie, Patavii, Venetie, ac Brinzie non levi auditorum utilitate, ac nominis, doctrinæque celebritate professor sis. Quæ tua in literas, inque Ordinem merita effecerunt, ut gravissimi Patres Te quamprimum in Abbatum numero cooptatum; cooptatum autem illustri Brixiano S. Astæ Monasterio prefecerint, omnium maxima gratulatione. Jam vero non ita facile dixerim, qua prudentia, vigilantia, atque cunctarum præsidio ornamentoque virtutum amplissimum iuxta ac gravissimum Præsulis onus, ac munus sustinuerit. Recordabor id idum, innotuisse feliciter cunctis, Te ex eorum paucorum Præsidum numero fuisse, qui canonum, legumque tenacissimi omnia ad instituti normam atque propositum geri volunt, ipsi prius exsequentes, que ab aliis possunt. Que quum in oculis omnium involverent, ceteri ultro honores Tibi conlari fuissent, nisi vara protius, ac singulariter modestia tua restitisset. Qua virtute, omnium maxima, quum tanopere excellas, semperque digna laudibus perficias, nunquam vero ea de Te prædicari sinas, ipse etiam corog orationis meæ s'um abrumperet, atque bec quasi consistere, ubi ceu per larium campum excurrere, atque exparitari possem. Silentium tamen minime præteream Te amicitia florere hominum nobilissimorum, ab iisque omnibus diligi, atque observari, apud quos in previo, atque in honore sunt virtutes & literæ. Compararunt hanc nimiram Tibi aurei motes, variarumque disciplinarum cognitio. Enim vero humanarum, divinarumque studio scientiarum cultum græcarum literarum adiecasti, quæ egregie perpolitus es a Panagiot, homine illo Synopeo, qui eas jam propemodum extorres in Patriam tuam, alricem sumorum Bominum, primus revocavit. Humaniores, amagioresque Muse semper Tibi in deliciis fuere, barumque causa raram laborum supellectilem diligentia, curaque summa comparasti. Rem Diplomatiæ non leviter quoque attigisti, Teque Viri Clarissimi consuleres sepius, rari profecto præsidii plurimum cause accessurum sue, ubi confitisset suffragium Tui. Vir enim eruditissimus P. Eusebius Anort et Canonice Regularibus Polingge Libros de imitatione Christi Ven. Thome a Kempis vindicaturus a Te prolatum Judicium de Codice Avonensi in sua Morali Certitudine edita Auste Windelicorum Anno MDCLXIV. evulgavit una cum aliis suffragiis hominum præclarissimorum. At vero illustrat basic omnes virtutes tuas eximius, ac insignis morum candor, ad quem Te jugiter prioris castiorisque ebices studio comparasti. Quod unum, si alia momenta defuissent, tibi satis cause esse poterat, cur Danielis CONCINE Vitam tibi consecrarem, qui ut optime noscitis, in Christiana ebice adserenda, atque vindicanda maxime defudavit. Ergo, Præsul clarissime, sub auspiciis tuis modo prodeuntem vitam ejus excipe. & pro tua sapientia, atque dignitate defende. Sunt enim plures, qui se castigatores ebices non amatores tantum, sed plane professores jactant; at prode in publicum, ac lucem vehementer tinent, & palam profiteri, conturbare detestant, quod voce garrunt, ac labris fortasse tantum, atque cla-

moribus, non animo, non veri amore protestantur. Tu vero horres istos ve-
menter, ac detestaris, ut plane execrari debent; & ingenua, ac præclara ve-
ritatis indole delectatus, foves eos patrocinio tuo atque adiurias, qui veri pat-
res suscipiunt, atque ea aggrediamur, quæ licet invidiæ plurimum præferre
levibus, timidisque animis videantur, erigunt tamen, atque Christianæ ebi-
ces cultores non fictos quidem, sed germanos plane solantur, viresque iis ad-
dunt ad majora obeunda. Extabis proinde patrocinium, quod DANIELIS CON-
CINÆ Vita suscepisti, tamquam invisti pectoris tui pro Christiana philoso-
phia documentum; extabis etiam apud posteror, si tantum mihi de scriptis meis
polliceri licet, obsequentis mei erga Te, Præsul laudatissime, animi monumen-
tum: tenue quidem si ipsius pondus inspicias, at non contemnendum, si scri-
bentis vota consideres, qui in Te summa est fide, summa religione. Unam
tamen par dignitati, atque sapientiæ suæ testimonium dare possem! Nullus
profecto esset, qui me in Te colenda, atque observando superaret.

Scribebam Patavii Kalend. Februar. A. MDCCLXVII.

PRÆFATIO.

Honoratorum Virorum, qui præclaris scriptis, ac gestis Catholicam Ecclesiam
illustrarunt, recordatione, & vera commemoratione virtutum, potiorum Ecclē-
asticorum Scriptorum Historiæ partem constitui nemo dissidebitur, nisi qui in ea
plane hospes sit, ac peregrinus. Hoc quam plurimi cognovissent cum veteres, tum nostræ æ-
tatis criptores, multam operam, studiumque in commendanda eorum hominum memoria
posuerunt, quorum gesta, atque scripta cæteris incitamenta, & exempla esse poterant ad
imitandum. Quæ omnia cum verissima sint, ut ego quidem reor, multis per mirum visum
est, neminem hactenus DANIELIS CONCINÆ, laudatissimi ex Ordine Predicatorum
Concionatoris, atque Theologi, gesta, scriptorumque fortunam, ac fatum scribenda sus-
cepisse. Hoc certe ab obitu ejus plures poposcerant, apud quos vivit etiam nunc ejus no-
men, & insignium virtutum commendatio. At horum vota ferre irrita fuere: nam pro-
dierunt quidem de Vita & studiis DANIELIS CONCINÆ Commentarii duo, sed adeo leves,
atque jejuni, ut an per brevis elogii titulum promerentur, dubitare fortasse quispiam possit
non immerito. Causas porro cur id contigerit, nec vacat, nec libet exquirere. Fortasse ii,
qui hoc muneri suscipere, & recte, absoluteque poterant perficere, ex CONCINÆ per-
sona invidia nonnullis, qui si quid male gesserunt non redargui memoria Scriptorum
sed defendi volunt oblivione, & silentio, ab ejus laudatione absinquerunt, ex qua libet
aspera, & infatigata verebantur; quemadmodum contigit olim Aruleno Rustico, & He-
rennio Sennecioni, quibus, auctore Tacito, capitale fuit, quod prior Paetum Thra-
seam, alter vero Priscum Helvidium laudasset. In quos non solum, sed in libros quo-
que eorum sevirum est, delegato Triumviris ministerio, ut monumenta clarissimorum
ingeniorum in Comitio, ac Foro urerentur, unde vox Populi Romani, & libertas Sa-
natus, & conscientia generis humani aboleri credebatur. Sava profecto, ac nostris for-
tasse non multum absimilia tempora infesta virtutibus. His aliisque de causis, si mihi
suspicari licet, exterriti, atque exturbati Veneti PP. in quorum sinu CONCINÆ expira-
vit, id præstare detestantur, quod boni quique voluissent. Dum interea ignari rerum,
ac temporum homines illos religiosissimos, atque doctissimos ignaviæ, nulliusque in mor-
tuum hominem amoris incularent, accidit, ut ipse qui scribo, conventui interesset, ac
in quo de commendanda posteritati CONCINÆ memoria, paulo pleniore narratione, ac

antea factum fuisset, agebatur. Post multos sermones ultro citroque habitos, quam alii CONCINÆ inimicorum gratiam odiumque metuerent, alii denique inopiam monumentorum deplorarent, mihi tandem, quem ab huiusmodi opere minime alienum noverant, DANIELIS CONCINÆ Vitæ perscribendæ onus impositum est. Quod ipse quidem tunc temporis, & horum precibus, si tamen hoc nomine appellare vota amicorum fas est, & præclaris monumentis, quæ non absque labore collegeram, excitatus, suscepi libentissime. Sed scribere ingressum deterruit me non gratia CONCINÆ inimicorum, sed oneris impositi magnitudo, pene ut desperarem prælare posse. Quæ in dubitatione maxima cum versarer, collegi me aliquando, atque consilium eam mihi rationem inueindam, ut sin minus omnia, quæ deberem, ea saltem solverem quæ possem, ne aut amicis meique studiosis recepisse visus essem, quæ implere non poteram, quod erat impudentiæ; aut id non effecisse, quæ poteram, quod negligentia ignaviaque meæ tributum fuisset. Ergo ceptis ultra manus admovi, etsi durum opus me omnino suscepisse uberius animadverterem, quod a principio minime cogitarem. Sed cum paululum processissem, atque cognossem a me esse multa narranda, quæ Patres Societatis vix deglutirent, harere denuo aliquandiu cepti, res enim mihi ab humanitate aliena videbatur iis partem honorificam, ac decora referre, qui hac nostra tempestate gravissimis infortunis opprimuntur. At ab hac dubietate, mitiorique sensu emerit citius animus, dum cogitatione revolveret, quæ eidem Patres Societatis post CONCINÆ obitum præstituræ, & debacchationum, ac conviciorum, quibus nunc temporis pios, compositisque manes ejus exturbare nituntur, sine Dei offensione reminisceretur. Statim enim ac vir insignis, totoque ævo venerabilis mortuus est, non quievit ille, sed quasi redintegrato prælio acris in hominem insurrexerunt, qui jam vocem non habet aut manus, unde sibi impositas strophas, notaque nigras, atque teterimas conterere possit. Funus ejus, quod bonis omnibus lætuosum, ac peracerbum fuit, nullo, imo insigni injuria renuntiarent *Annalium Litterariorum Italice* Auctores, qui suis aliquando addictos, & si aliquando nullius doctrinæ homines, longa panegyri laudare, ac prosequi solent. P. Franciscus Antonius *Zacharias*, horum *Annalium* præcipuus Architectus, & vivorum, atque mortuorum vere discipulus immitissimus, CONCINÆ memoriam, ac nomen lacerare pluries, atque dissipare crudeliter conatus est. Quum enim Angelus *Franzosa*, Theologus Patavinus, Theologiam Moralem P. *Bulsembaum*, ad eamque Supplementa, atque additiones ad trutinam revocasset, & CONCINAM, ac *Patuzium*, quorum fuerat usus laboribus, præclaro, sed vero elogio extulisset, hoc ille vehementer exulceratus, & pene actus in furorẽ, *Expositionem*, quam enormi vocabulorum abusu *American* inscripsit, ad *Franzoziam* dedit, in qua sub *Itreni Veneti* larva contumeliosissime CONCINAM, ejusque apologiam *Patuzium* excepit, furialque in perdoctos viros exprompsit commodissimas non modo ad vivos commovendos, verumetiam ad mortuos e cineribus, mediisque huius excitandos. En specimen violentæ orationis, atque inauditæ feritatis: *Miseret profecto me tui, qui non in-*

telle-

tellexeris Operis tui duces, atque præmonstratores non potuisse a te ineptiores, & famosiores deligi, quam tuos illos Concinam, atque Eraniten. Nam quid denique te maneat, nisi ut a veritate cum ipsis aberres, tuamque famam in summum discrimen adductam, si quando respueris, ne quidquam doleas? At quod præterea scriptores istos per totam late litterariam Rempublicam ignominia notatos, pessimos dialecticos, calumniatores teterimos tot laudibus cumularis, id æquidem credas, aut impudentis hominis est, qualem non esse te scio, aut insanientis, qualem te esse nollem... Effrontem dicere debueras.... At conviciatorem in omnium Oratorum doctissimorum Theologorum famam crudelissime grassantem ferre illi ne (PP. Societatis) patienter debuerant, tantamque Vicentiam minime cohibere? Quam bellus homo es, qui vexatores eos habeas, qui se suæque jura tueantur; Virum integerrimum, ac vexationes passum appelles, qui alios non tam vexavit, quam omni crudelitate lacrerit... Utinam silentio illum prosequutus esses; fame certe tua consulisses, quam, dum ista de sannione illo Theologo te scribere non puduit, miseris projecisti. Quis non exhorreat, dum mortuum hominem, & in bonorum omnium pace, atque amore defunctum tam immaniter laceratum a Societatis Jesu alamo audit, ac legit? Sed quia maledicendi cupiditas modum nescit, idem scriptor in dissertatione quadam de *Casistica Theologia Originibus*, denuo injuriis, & ineptis ironiis CONCINAM momordit, ac risit; nec dubitandum quin idem facturus sit quousque poterit; donec tandem CONCINÆ nomen, si superis placet, invidum, atque execrandum evadat, qui jugis ipsius sociorumque ejus scopus fuit. Ferreus ergo sit, qui loqui cum possit silentium amet. Quare ne malevolorum magis, quam innocentis viri a me ratio haberi videretur, ceptum Commentarium proscutus sum, & licet otio usus non omnino opportuno, Divini tamen Numinis auxilio fretus absolvi; eumque modo exhibeo Eccllesiasticæ eruditionis perstudiosus, ceu complementum earum contentionum, quæ hac nostra tempestate de Probabilitate habitæ sunt. Quod ut copiosus, ac verius efficerem a Viro amicissimo plura CONCINÆ Adversaria, & scriptiones, atque Epistolas fere ducentas, ab amplissimis viris ad eundem datas, assecutus sum. Ex his Epistolis plus quam quinquaginta selegi, atque ad Commentarii calcem vulgavi, unde adparet nam CONCINAM per totam late litterariam Rempublicam sit ignominia notatus. Cæteras vero modo penitus omittere visum est, ne livoris, aut invidia causa fuisset a me hoc muneri, atque officii susceptum aliqui suspicarentur. Scio quid ad hæc nonnulli responderi sint; testimonia scilicet huiusmodi nullius esse momenti, ceu profecta ab hominibus, ut ipsi dicunt, furiosos, & Societatis Jesu hostibus acerbissimis. Sed cruda hæc solatia sunt, & futiles exceptiones ad eludenda piissimorum, & doctissimorum Virorum suffragia excogitata. Hic enim adversus in Societatem animas probandas est, non vero jactandus, ut sæpe, pro arbitrio, alias nemo unquam cunctumque testis, tametsi locupletissimi, fide revinci possent, cum nemo sit, ut inquit Scriptor e Gallia clarissimus, qui inanes illas odii, inimicitiarum, ac simultatis exceptiones statim non obrudat, quoties adversum sibi

Tom. I,

(6)

testi-

testimonium experitur. Stabit ergo hiſce præclaris Epistolis integritatis, ac veritatis præſump-
 tio, cui tot illæ volaticæ querulorum oblucciones officere nequaquam poterunt. Atque hæc
 quidem testimonia eo pluriſ faciendæ ſunt, quæ privatis epistolis concluduntur. Solent
 enim in his homines rectius, atque apertius exprømere ſenſus animorum, eaque com-
 municare, quæ aliquando palam dicere, ac vulgare juſtis de cauſis prohibentur. Nunc
 de tota Commentarii ratione pauca loquar, cætera lætor facillime deprehendet. Ac
 primo quidem cum illud maxime propoſitum Hiſtorico eſſe debeat, ne quid falſi dicat,
 ſed veritatem continuo præ oculis habeat, curavi diligenter, ut quæcumque a me
 dicenda eſſent, ea firmis, ſolidiſque niterentur monumentis, unde narratio noſtra
 integre, & ſincere contexta non magis apud poſteros haberet propter rerum magni-
 tudinem admirationis, quam fidei propter veritatem. Quare in factis percenſen-
 dis cum epistolæ, quas vulgamus, tum alios ſcriptores, qui eadem retulerunt,
 quorumque narrationes vix quantum ad leves circumſtantias dubietate notantur, in
 ſubſidium vocavimus. Quæ ad Concina mores, totiuſque vitæ diſciplinam ſpectant
 ex ſcriptis hauſimus ejus Concellitarum, quorum aliorumque testimonia edere non du-
 bitabimus, ſi occaſio, atque neceſſitas poſtulat. Quæ vero librorum ejus fatum, atque
 fortunam reſpiciunt, ea abunde, ac prolixè Concina ipſe in libello complexus eſt, cujus hic
 eſt titulus: *Memorie ſpettanti alle Opere ſtam pate. Si narrano le occaſioni, vicende, acci-
 denti occorſi nella pubblicazione di quaſi ciaſchedun libro*; in quo pleraque etiam de ejus
 ſtudioſorum initio, atque Apoſtolico miniſterio continentur: ſolebat enim, ubi librum ali-
 quem in vulgus emiſiſſet, cuncta in commentariis referre, quæ alicujus momenti erant,
 quorumque propterea nonnulla lucubracionum ſuarum Præſationibus inferuit. Ex his nos
 quoque multa excerptimus, quum ab adverſariis ejus numquam fuerint, aut falſitatis
 expoſtulatæ, aut conviſta. Cæterum ſi quid falſi, aut narratum a nobis ſit, aut temere
 creditum, id revocare protinus parati erimus, ubi certis perſpicuiſque argumentis noſtra
 fuerit narratio deſecta. Neque enim Danielis CONCINÆ hiſtoria aut mendaciis ornari deli-
 derat, aut fulciri debet. Teſtor autem ingenue me plura prætermiſiſſe in obſequium So-
 cietatis. Ego enim eſti perloſque ejus alumnos reprehenderim, Eandem tamen maxime
 ſuſpicio, ac poſt viros piſſiſſimos, atque doctiſſimos eam eſſe cenſendam reor inter Cætus
 illuſtriores, qui militantem decorant Eccleſiam, fateorque omnino viros omni ætate ex-
 tulliſſe pietate, & litteris ſpectatiſſimos, quorum merita laudarem ipſe primus impenſe,
 ſi ſe ſe offerret occaſio. Hinc ubicumque de ejuſdem filiis a me ſermo habebitur, non
 equidem omnes reprehendiſſe videri volo, ſed eos tantum, qui indigna proculdubio ad-
 verſas CONCINAM præſterunt, quorumque facta a ſapientioribus PP. Societatis impro-
 bata fuiſſe meritiſſime cõnſilii poteſt. Opus tamen ægre mollior invidiæ plenum, quippe
 qui querelas ne tum quidem gratas eſſe noyerim, quum neceſſarias. At qui ſcriptionem
 noſtram moleſte laturi ſunt, ii cauſam ſibi imputare debent, qui flagitiõſis ſcriptionibus
 nos ad veram exprimendam CONCINÆ imagiæ compulerunt. Jam vero quum nonnul-

li Patres Societatis quoties ſibi adverſa, aut parum propitia ſcripta in vulgus ſunt edita,
 in more poſitum habeant, ea tamquam mendaciſſima traducere, eorumque auctores con-
 viciis onerare, jam quid eorum plerique de me, deque Commentario meo dicturi ſint,
 plane non ſuſpicor modo, ſed intello. At dum ringentur ſervidi homines, frontem ſe-
 rient, atque probra, & convicia in me proferent, quorum onus haud porret centum ratis
 incita remis, ego non cadam animis, ſed eo modo, quo potero, ſcriptionem tutari co-
 nabor meam, nec patiar unquam, ut ea injuſtis accuſationibus dilaceretur. Conſtitue-
 ram ab initio prolixis enarrationibus, ac ſcholiis Commentarium exornare, & librorum
 omniũ ſpecimina exhibere, qui ab utraque certantium parte vulgati ſunt. At hoc quum
 invidiæ nonnullis, tædiũ vero plerique multum habere videretur, a propoſito modo re-
 ceſſi; aliqua fortæſſe prolaturus in altera elucubracione, quam, accedentibus curis majori-
 bus, retentam animo evulgabimus, ubi otio commodiori perfruemur. Potuiſſem autem
 Operi meo pretium, ac dignitatem aliquam conciliare, ſi eorum inſtitutum ſequi voluiſ-
 ſem, qui ſcriptiones ſuas roborare, atque munire ſolent citationibus Catalogorum, Mem-
 oriarum, Ephemeridum, aliorumque librorum neſcio quorum, unde ſelectæ eruditio-
 nis, & prodigioſæ doctrinæ famam accupari, ſeu verius furari plerumque ſolent. At quum
 avidi lætores ex locis hujusmodi vix aliquid bonæ fragis extendant, ſed ſe ſe inutili-
 ter, ut plurimum, torqueant, facillime paſſus ſum, ut abiecti iſta eruditio hominum le-
 viſſimorum. Quare quidquid de Commentario meo dicturi ſint quidam Ephemeridogra-
 phi, ſive ſcilicet bene, ſive male, perinde erit; nolo enim cum iis bellum inire, qui tam
 fecundo, valloque ingenio ſunt præditi, ut qualibet hebdomada, vel menſe Opus emit-
 tant. Reliquum eſt, ut ad eos me vertam, qui Commentarium hunc vel perlegere, vel
 verſare voluerint. Hos enim ergo hortor, ut monumenta ipſi conſiderent, quibus ego in-
 nixus DANIELIS CONCINÆ vitam conſcripſi. Ita enim futurum reor, ut non tam
 deſerant vociferationibus CONCINÆ adverſariorum, quorum plerique iſta affecti
 ſunt, ut nec minimas de eo ferre laudes poſſint, quas ſummas ceteroquin mereretur, ſi
 ad eorum placita, & dogmata adlaboraſſet. Pecudis eſt, hominis nempe ratione non
 utentis, indiſta cauſa hominem damnare, ejuſque famam ac nomen colligere ex ore ini-
 micorum a quibus ego gratiam mirabiliter inuſem, ſi quæ in CONCINÆ laudem pro-
 fero, alto ſilentio involviſſem, & præclara monumenta, luce digniſſima, tenebris addixiſ-
 ſem. Utinam tamen iſ eſſem, qui magnum Virum DANIELEM CONCINAM & pro di-
 gnitate laudare, & exacte ejus in Eccleſiam merita eſſere poſſem! Sed probe cognosco
 quam ſit mihi curata ſuppelleæ. Quamquam id præſtare ſane conatus ſum, eſti variis di-
 ſtentus officiis, tædiique plenis occupationibus. Quare egregios ſcriptores pro uberiori
 Commentarii ornatu conſului, horumque ſenſus pro re nata uſurpare nec minimum da-
 bitavi, unde ornatus CONCINÆ virtutes pingere, & verius præclara facinora com-
 monſtrarem. Atqui qualecumque demum ſit Opus a me contextum, ab iſtarum ſtudioſis
 rerum me neutiquam reprehentum iri pertimeſco, qui ſaltem metu omni, ac cupiditate

vacuus, securisque quaedam ingenii mei libertatem argumentum omnium primis fustori oratione petraflare contenderim, quod multis non levem timorem semper incussit. Si quis vero in Dominicana Familia fuerit, qui fortasse non tantum aegre ferat me hoc numeris aggressum fuisse, sed Opus etiam reprehendat meum, equidem his non valde commovear, dummodo illud effatum consideret:

Hæc mala sunt: sed tu non meliora facis.



INDEX CAPITUM COMMENTARII.

- CAP. I.** **D**anielis Concina ortus, genus, parentes, & educatio. pag. 1
- CAP. II.** In Ord. Præd. susceptus sedulo in studiis litterarum incumbit. 2
- CAP. III.** Dum Philosophiam doceret sacri oratoris munus obire statuit, & fauste ibid. auspiciatur. 3
- CAP. IV.** Commentarium duplicem adversus Raph. de Fornasio, & Bollandistas vulgat. P. Carrattini O. P. criminatio- nes, & Jo: Limpenii S. J. querela indi- cantur. 4
- CAP. V.** Dictionarium Jo: Pontasii emen- dat, & illustrat. 5
- CAP. VI.** Disciplinam Apostolico-monasticam in vulgus emittit. 6
- CAP. VII.** Origo, & progressus controversiæ de jejunio cum usu carniæ conjugendo. 7
- CAP. VIII.** In Copelloctum, & Casatum libram emittit: La Quarelima appellente inscriptum. 8
- CAP. IX.** Quadreversimam appellentem impugnant PP. Franciscus Berlendi Cler. Regul., atque Hercules Monti S. J. Quorum alteri P. Antoninus Valsecchi O. P. alteri Concina respondet. ibid.
- CAP. X.** P. Pius Thomas Millante Vindicias Regularium scribit adversus Disciplinam Apostolico-monasticam, cujus frustrata Concina adversarii proseriptionem moluntur. 10
- CAP. XI.** Controversiam de jejunio cum usu carniæ conjugendo binis Encyclicis Benedictus XIV. definit, quæ a Concina illustrantur. 11
- CAP. XII.** De Probabilissimi & Rigorissimi Historia a Concina scripta, de qua is, qua editionem præseverant. 12
- CAP. XIII.** Concinianas Inventiones de paupertate Monachorum perstringit P. Gundisobus Carrattini O. P., cujus Opus Rome diffusum vix proseriptionem evigil. Habitu Congregationis historia enar- ratum. 16
- CAP. XIV.** De primis Jacob. Sanvitalis, Nicolai Ghetti, Francisci Ant. Zachariæ, & aliorum Jesuitarum in Historiam Probabilissimi, & Rigorissimi molitionibus, de- qua Vincentii Marie Digelli, & Danielis Concina in istos responsis. 18
- CAP. XV.** Historia Dissertationis editæ a P. Bernardino Benzi S. J. in Casus reservatos Venetæ Dioceseos; adversus quam Concina Epitolas Theologico-morales scribit. 22
- CAP. XVI.** De P. Scarponii S. J. Satyra scudisicio inscripta, atque adversus Concina, aliosque vulgata. 25
- CAP. XVII.** Benziæ Dissertationis vindicias infelici exitu obit P. Jo: Baptista Faure S. J. 26
- CAP. XVIII.** Auctor anonymus S. J. cerberæam Palinodiam sub nomine Danielis Concina conscribit, eamque inexpiabili se- lere illius socii quaquaversum vulgant. 27
- CAP. XIX.** De cæteris libellis a PP. Turani, Curti, Poli, aliisque Soc. J. in Benzi defensionem vulgatis. 32
- CAP. XX.** Bernardini Benzi Apologisis respondet P. Jo: Vincentius Patuzzius O. P. Recensetur etiam Opus hætenus ineditum Caroli Ant. Donadonis, Episcopi Sebentensis, adversus eandem P. Benzi doctrinam. 34
- CAP. XXI.** Nonnulli PP. S. J., atque inter alios Franciscus Ant. Zacharias PP. Ord. SS. Rosarii Venetarum Saptimissimi Senatus indignationi objicere, & populam ad nefariam in eisdem solutionem arnare, exquisita calumnia, sedunt. 35
- CAP. XXII.** De PP. Lecchi & Bovii S. J. scriptioibus adversus Historiam Probabilissimi, & Rigorissimi. 38
- CAP. XXIII.** Rescriptum Benedicti XIV. ad Archiepiscopum Compstellanum Commentario illustrat, & sui vindicias adversus PP. Millante & Carrattinum vulgat. 39
- CAP. XXIV.** Adversus PP. Lecchium & Bovium II. Paradoxorum librum vulgat, qui cum in Italia, tum in Gallis præcipue miro favore excipitur. 41
- CAP. XXV.** De libris PP. Francisci Richelmi & Gasparis Gagne S. J. adversus Historiam Probabilissimi, deque Concina in eisdem Epistolis. 43
- CAP. XXVI.** Encyclicam Benedicti XIV. R. P. 4

- R. P. adversus *seruus illustras*, & Nicolai Broederlenii, Scipionis Maffei, aliorumque doctrinas variis elucubratoribus corvelli. 44
- CAP. XXVII. *Sub auspiciis* Benedicti XIV. R. P. Theologiam Christianam publici juris facit. 47
- CAP. XXVIII. *Adversus Concine ofores* Epistolas Theologico-morales scribit P. J. Vincenzius Patuzzius sub nomine Eusebii Eranius. 53
- CAP. XXIX. P. Ignatius Vicecomes Praepositus Generalis S. J. Theologia Christiana damnationem a Benedicto XIV. frustra petentat. *Vulgantur* hac de re nunc primum PP. Societatis, & Danielis Concine scriptiones. 55
- CAP. XXX. *Declarationem* dicitur Benedictus XIV. eamque Concina evulgat. *Ridiculi* atque *inanes* ex ea clamores, ac strepitus Concine inimicorum. 70
- CAP. XXXI. *Historia* vulgata Declarationis a P. Nicolao Ghetio S. J. ob librum *praepostere* editum: De Principiis Moralis Philoiphia &c. 75
- CAP. XXXII. *De* scriptioibus PP. Jacobi Sanvitalis, Caroli Noceti, Philiberi Balae aliorumque S. J. *adversus* Theologiam Christianam, & Epistolas Theologico-morales, *deque* iis, quas Concina ipse, Patuzzius, Dinellius alique iisdem objecerunt. 82
- CAP. XXXIII. *Adversus* Spectacula Theatralia, & Catholica Religionis hostes libros duos vulgat. 87
- CAP. XXXIV. *Cardinalis* Thome Mariae Ferrarii *Vitam* scribit, & *sui* Librum de Spectaculis Theatralibus a Scipionis Maffei, & P. Bianchi Minorita *criminationibus* vindicat. 88
- CAP. XXXV. *De* scriptis apologeticis PP. Patuzzii, Dinellii, Miglioli *adversus* PP. Zacchariam, Ballam, aliosque Concina Operum Censores minus agnos. 91
- CAP. XXXVI. *De* aliquot industriarum Virorum lucubratoribus, in quibus Concina mores, & dogmata defenduntur. 95
- CAP. XXXVII. *De* posthumis, & ineditisque Concine Operibus. 97
- CAP. XXXVIII. *De* nominalis scriptioibus Concine *adjudicatis*, ac *praesentim* de Apologia Animadversionum Celsi Migliavacca contra Scipionem Maffejum. 99
- CAP. XXXIX. *De* Danielis Concine moribus, atque virtutibus; ac *primo* de ejus in Deum Fide, & praestanti Religionis cultu. 101
- CAP. XL. *Spes*, ac *Fiducia* ejusdem in Deum. 102
- CAP. XLI. *Eximia* in Deum Charitas, & orandi ac contemplandi studium. 103
- CAP. XLII. *Inensus* animarum Zelus, & Benevolentia in sui adversarios, sibi que in-fensos. 104
- CAP. XLIII. *Ejusdem* insignis animi constantia, ac firmitas. 106
- CAP. XLIV. *Demisso*, & *animi* modestia. 111
- CAP. XLV. *Vitae* quotidianae asperitas, & disciplina. 112
- CAP. XLVI. *Ingens* Ecclesiae utilitas ex Apostolico ministerio, ac *libris* editis allata. 113
- CAP. XLVII. *Gratia* ejus, & *Amicitia* apud preclarissimos Viros. 114
- CAP. XLVIII. *Ager* Roma discedit, & *Lucam* ad thermales aquas pergit. 115
- CAP. XLIX. *Florentia* Venetias *redux* diem ultimum obiit. 116
- CAP. L. *Corporis* forma, & *habitus*. 118
- CAP. ULTIMUM. *Ingenium*, & *doctrina*. 119

I N D E X

C L A R O R U M V I R O R U M

Quorum Epistola ad Danielem Concinam evulgantur.

- A MICI Aloysius LIV. pag. 354.
- BENEDICTUS XIV. XIII. 130. XXIII. 135. XXIX. 138. XXX. p. 139. LV. 156.
- A BERGOMO P. Cajetanus Maria Ord. Cappuc. VII. 127.
- A BRIXIA P. Gaudentius Ord. Cappuc. IX. 128.
- BROUQUEVILLE Honoratus Nicol. XXVIII. 138.
- CAROLUS EMMANUEL Rex Sardinie &c. LI. 153.
- CONRAD P. Nepomucenus Ord. S. B. XLVI. 148.
- DU-FOUR P. O. P. XLII. 141.
- ENRIQUEZ Henricus Card. XXXVIII. 142. XXXIX. ibid. XLIII. 145. XLV. 148. XLVIII. 150. XLIX. ibid.
- GAUCERAN P. Gabriel O. P. XLVII. 149.
- GENTIS P. Dominicus O. P. Archiep. Antwerp. XXXVII. 141.
- GIULI P. Egidius Maria S. J. XVIII. 133. XIX. ibid. XX. 134. XXI. ibid. XXII. ibid. XXVI. 137.
- GRATIUS Hyacinthus. XI. 120.
- JO: M. Camaldulensis XVI. 132.
- DE LAURO P. Thomas Maria O. P. XXXVI. 141.
- A LOTHARINGIA P. Thomas Ord. Cappuc. XLI. 144.
- MAJORAL Andreas Archiep. Valent. XLIV. 145.
- A MONTE REGALI P. Michael Angelus Ord. Cappuc. XXIV. 140. L. 151. LIII. 153.
- MONTI Philippus Card. V. 127. XII. 130.
- MURATORIUS Lud. Ant. II. 124.
- OSSORIUS Eques. LII. 153.
- PASSIONEUS Dominicus Card. I. 124. IV. 125. VI. 127. VIII. 128. IX. 129. XII. 131. XV. ibid. XVII. 133. XXIV. 135. XXV. 136. XXXI. 139. LV. 155.
- A REGIO LEPIDI P. Michael Angelus Ord. Cappuc. S. P. A. Concionator. XXXIV. 140.
- SPINELLIUS S. Card. XXVII. 137. XXXIII. 140.
- TAMBURINI Fortunatus Card. XXXII. 139. XXXV. 141.
- A TURRE Petrus Aloysius Monach. Cassin. III. 125.
- VULPIUS Jo: Ant. Prof. Pat. XL. 143.

DE DANIELIS CONCINÆ

VITA ET SCRIPTIS

COMMENTARIUS.

CAPUT I.

Ortus ejus, genus, parentes, & educatio.

DANIEL CONCINA, celeberrimus vii nostri Theologus, & Ecclesiasticus, quem non pauci Scriptores ortum Venetiis crediderunt, Patriam habuit *Clauzetum*, Provincie Foro-Julienſis pagum in Diocesi Utenſi. Natus est autem anno Reparate Salutis MDCLXXVII. VII. Id. Oſobris, dieque inſequenti in Divi Jacobi Parocia sacro baptiſmate tinctus, & Daniel appellatus; ea forte de cauſa, quod pagus ille ſeptimo circiter lapide diſtet ab illuſtri caſtro *S. Danielis*, ex quo prodiit Juſtus *Fantanius*, Archiepiſcopus Ancyranus; vir eos inter, qui optimas artes excolere, nulli ſecundus.

Parentes ipſi fuerunt Petrus *Concina* q. Leonardi, accerrimi vir ingenii, & Paſqua *Cecconia*. Quamquam porro honeſtum genus ſortitus ſit, non deſuere tamen qui per ſummam calumniam atque impudentiam ipſi natalium obiecerint ignobilitatem (1). Hoc ſane honoratorum virorum fatum eſt, ut poſteaquam, rerum præclare geſitarum gloria vitæque innocentia, magnum ſibi nomen decuque fecerunt, a male ſeriatim ſtemmatum quaſitoribus, petulantia illa demum atque ignava injuria pulſentur. Ut bonis, quæ fortune dicuntur, abundabant Danielis *Concina* Parentes, ſic copioſam ſobolem, Deo largiente, ſuſceptam, optime alere atque inſtituere poterunt. Sex mares tulere, an etiam aliquot feminas mihi incompertum. Horum natu maximus non multos annos inter mortales exegit. Daniel, de quo ſcripturatum, ſecundo loco, ut vocant, natus eſt. Hinc luceedit *Nicolaus*, *Leonardus* antea dictus (illud enim nomen tum ſolum acſcivit,

Tom. I.

(1) Inter alios Auctor *inſanis libelli*: Ritrattazione di F. Daniello Concina inſcripti, de quo infra erit ſermo.

(2) In Commentario de rebus Congregationis B. Jacobi Salomonii Ord. Prædicat. pag. 488.

cum in Ordinem Prædicatorum admiſſus eſt) qui præſtantis ingenii, eximiaque doctrinæ famam indeptus, Veneti Senatus ampliffimo edicto, in Patavino Gymnaſio Metaphyſicæ docuit, & plura nec vulgaria ſuorum ſtudioſorum monumenta edidit in vulgus, quæ P. Joannes Bernardus Maria de *Rubis* recensuit (2). Fratris ſui certaminum, ac laborum extitit ſedulus atque curioſus inſpector, at nec commiſſo unquam, nec aduſtor. Palmonari vomica exunctus eſt incoente anno MDCLXXIII. ætatis anno ſexageſimo nono, eumque laudavit Joannes *Laminus*, clariffimus Ephemeridographus Florentinus. Poli *Nicolaum* recensendus eſt *Petrus*, qui, in ſortem Domini vocatus, in eodem Patavino Athenæo theologiæ lauream meruit. Hunc ſequitur *Jacobus*, qui, rei domeſticæ cura ſuſcepta, familiæ cum opes auxit, tum eandem honoribus ita nobilitavit, ut *Conciniana* Domus inter claras, atque inluſtras Provincie Foro-Julienſis familias modo cenſeatur. *Balthaſſar* denique, natu minimus, inter Franciſcanos Fratres, quos *Conventuales* appellant, adſcriptus, ipſo ætatis flore deceſſit; magnus, ut licuit conſpicere, vitæ evaſurus, ſi ipſi diuturnior lucis ſtura contigiſſet. Hæc unius familie natorum cenſio, magnum, ut ego quidem reor, illius elogium eſt, & ſatis congrua laudatio.

Hiſce in antecellum conſtititis, cæterorum more Hiſtoricorum, nunc ceptum Commentarium proſequar. Daniel igitur primos ætatis annos pueriliter, ut mos eſt pueris, tranſegit; deſunt enim mihi prodigia, quæ plerique clarorum virorum vitas geſtorumque initia mirabiliter exornant. Cum primum per ætatem licuit, latinis litteris in Patria imbutus eſt ab Joanne *Elero*, Grammaticorum apud ſuos exactiſſimo. Grandioris vero ſacti curſum in litteris maxime retardavit inopia præceptorum, ut in pagis ſæpe contingit; quamvis ingenio eſſet ſcientia-

(A)